

Hoe moet het nu verder?

Op 25 april 2024 was COC te gast op de hoorzitting van de parlementaire Commissie voor Onderwijs over het rapport van de Commissie van Wijzen. Op het einde stelden enkele commissieleden dat het voor hen duidelijk was dat het rapport Van Damme in zijn geheel, te nemen of te laten, niet kon dienen als blauwdruk voor onderhandelingen bij het begin van de volgende legislatuur.¹

Ondertussen zijn de verkiezingen achter de rug en de kaarten geschud. De onderhandelingen zijn gestart. COC volgt nu aandachtig hoe de nieuwe Vlaamse Regering de toekomstige uitdagingen voor het onderwijs zal vormgeven en zeker of en op welke manier ze de aantrekkelijkheid van een job in het onderwijs zal vergroten.

Toestroom van ideeën en maatregelen bleef komen

De voorbije jaren waren woelig. Ons onderwijs werd en wordt langs alle kanten vernieuwd: de evaluatieprocedure voor personeelsleden werd grondig hervormd, in het secundair onderwijs rolt sinds 2019 een structurele modernisering uit, voor het basisonderwijs zijn nieuwe minimumdoelen in de maak, voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften werd in 2023 het M-decreet aan de kant geschoven en ingeruild voor het decreet leersteun, het volwassenenonderwijs ziet er helemaal anders uit dan vijf jaar geleden, het deeltijds kunstonderwijs merkt de impact van het niveaudecreet, in het hoger onderwijs worden aangegane financiële engagementen uitgevoerd ... Het perequatiesysteem is aangepast, waardoor de garantie is weggevalven dat de welvaart van de gepensioneerde onderwijspersoneelsleden gelijke tred houdt met dat van actieve personeelsleden. Tussendoor riep de minister van Onderwijs ad-hoccommissies in het leven: de Commissie Beter Onderwijs (alias de Commissie Brinckman) boog zich over de belangrijkste aandachtspunten om de dalende leerprestaties te kenteren en de Commissie van Wijzen (alias de Commissie Van Damme) werkte een voorstel uit voor een hedendaags personeelsbeleid. Er zat behoorlijk wat ruis op het sociale overleg, de tijd tussen goedkeuring en implementatie van nieuwe regelgeving was vaak te kort. En bovenal: op de achtergrond speelde altijd weer het toenemende lerarentekort, waar plots nog eens het COVID-19-spoek doorheen kwam waren.

Post nubila solem speramus

Na wolkengrauw komt zonneschijn, zo hopen we. We hopen dat de onderwijspartners elkaar tijdens de volgende legislatuur (terug)vinden om samen constructief het Vlaamse onderwijs vorm te geven en de nodige stabiliteit en sereniteit te bezorgen om onze lerenden (weer) kwaliteitsvol onderwijs te kunnen bieden. Aandacht voor onderwijspersoneel is daarbij onontbeerlijk. Daarom suggereert COC een aantal ingrediënten voor de onderhandelingstafel. Want voor COC is een job in het onderwijs niet zomaar een beroep. Het is een beroep dat steunt op expertise, verantwoordelijkheid en autonomie. Een professie. Voor de opbouw van de nodige expertise is een sterke lerarenopleiding vereist, met een grondige vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische component, die uitmondt in een eenduidig bekwaamheidsbewijs. Dat is en blijft dé toegangspoort tot het leraarschap. Expertise moet verder uitgebouwd en ondersteund worden door een goed en bestendig georganiseerde aanvangsbegeleiding en loopbaanlang leren (de zogenaamde professionalisering). Naast de verworven expertise spelen daarbij ook praktijkervaring en professionele autonomie een cruciale rol.

Tijd(sdruk)

Respect uit zich ook in het voorzien van tijd. Onderwijsprofessionals worden gedreven door een sterke beroeps-eer en willen trots zijn op hun werk. De laatste jaren hebben ze echter heel vaak het gevoel gehad dat ze niet genoeg tijd kregen om hun kerntaken naar eer en geweten te kunnen vervullen en om zich te professionaliseren. Tijdsdruk speelt ook een belangrijke rol in de planlast. Heel wat onderwijspersoneelsleden ervaren "het gevoel niet met de kern van onderwijs bezig te kunnen zijn door allerhande taken die niet essentieel lijken en waarvan men niet weet wat er later mee gebeurt".² Nog prangender is het tekort aan instructietijd dat heel wat leraren ervaren ("Ik kom dit jaar weer niet klaar met m'n jaarplan!"). Ze zien vaak met lede ogen toe hoe lessen wegvallen door andere activiteiten die scholen organiseren om al dan niet te voldoen aan bepaalde maatschappelijke verwachtingen. *First things first*: leraren willen in de eerste plaats bezig zijn met lesgeven! Laten we de beschikbare tijd efficiënt inzetten. Dat zal de onderwijskwaliteit ongetwijfeld ten goede komen!

Maatschappelijk debat

Dat onderwijspersoneel vaak het gevoel heeft 'tijd tekort te komen' heeft er grotendeels mee te maken dat de maatschappij steeds meer verwacht: zowat elk maatschappelijk probleem komt op het bord van het onderwijs terecht. Er komt altijd maar bij, maar er valt nooit iets weg, terwijl een gemiddelde schoolweek in het basisonderwijs 'maar' 28 lestijden van vijftig minuten blijft tellen en in het secundair onderwijs tussen de 32 en de 36. Dat de beschikbare instructietijd daardoor altijd maar afkalft met een duidelijke impact op onze onderwijskwaliteit, kwetst menig leraar. COC vraagt rondetafelgesprekken met alle maatschappelijke actoren die op een of andere manier betrokken zijn bij de lerende (van kind tot volwassene). Die gesprekken moeten uitmonden in een breed gedragen 'pedagogisch pact' dat duidelijk afbakent wat wél en wat niet de opdracht van het onderwijs is.

Middelen voor kwaliteit en onderzoek

COC vraagt genoeg middelen om kwaliteitsvol onderwijs te kunnen bieden aan alle lerenden in alle onderwijsniveaus en -sectoren, met aandacht voor een marktconforme verloning van onderwijspersoneelsleden, voor de bestending van de digitalisering en voor onze schoolinfrastructuur.

Zoals al aangegeven, is beroepseer een belangrijk aspect van een professie. Ook voor een onderwijsprofessional. Naast een goede opleiding en professionalisering kan ook onderwijsonderzoek daarin een belangrijke rol spelen. In de voorbije twee decennia werden we met de regelmaat van de klok om de oren geslagen met negatieve resultaten van Vlaamse peilingen en internationale onderzoeken naar leerprestaties (PISA, PIRLS ...), een stroom van negativiteit (vaak ook in de media) die onderwijspersoneelsleden raakt in de kern van hun job, zeker als daar overhaast conclusies aan verbonden worden. "Meten is vergeten wat we niet weten." Geen enkel onderzoek naar leerprestaties kan alle factoren in rekening brengen waarmee een leraar op de werkvloer wél kan en moet rekening houden. Resultaten moeten dus altijd heel voorzichtig geïnterpreteerd worden, conclusies zijn niet zomaar over te zetten van de ene naar de andere situatie: wat geldt of werkt in klas A, geldt of werkt niet automatisch in klas B. Dat betekent heel concreet dat *evidence-based* in onderwijs niet werkt. We gaan voluit voor *evidence-informed*: onderwijsprofessionals en schoolteams die zich grondig informeren over onderwijsonderzoek en daarmee in hun praktijk aan de slag kunnen. Onderzoekresultaten moeten in begrijpelijke taal met het onderwijsveld gedeeld worden via de daartoe geëigende kanalen, zoals de pedagogische begeleidingsdiensten.

Welzijn

De Vlaamse Scholierenkoepel trok begin dit jaar naar aanleiding van een bevraging bij meer dan 20.000 leerlingen flink aan de alarmbel en riep het jaar 2024 uit tot 'Een Jaar Vol Welbevinden'.³ Terecht, maar dat betekent niet dat het welzijn van onderwijspersoneelsleden op de tweede plaats mag komen te staan. Het welbevinden van lerenden en het welzijn van onderwijspersoneelsleden gaan immers hand in hand. Het ziekteverzuim van onderwijspersoneelsleden is op dit moment heel groot. Door het toenemende gevoel van planlast, werkdruk, overbevraging en stress, soms gepaard met een gebrek aan waardering (op school of in de maatschappij) lijkt ons onderwijskorps in een vicieuze cirkel van stress en burn-out terechtgekomen te zijn. Dat is bijzonder jammer en onaanvaardbaar in een professie waarvoor zovelen uit passie en idealisme hebben gekozen. Bovendien is het in het licht van het lerarentekort lichtelijk absurd. Onderwijspersoneel heeft net als iedereen recht op werkbaar werk. Daarom moet op elk niveau (Vlaamse overheid, besturen en directies) prioritair werk gemaakt worden van een (modern) preventief (personeels)beleid dat gericht is op het bevorderen van mentaal en psychosociaal welzijn.

Overleg

Uit de bovenstaande ingrediëntenlijst – die voor alle duidelijkheid lang niet exhaustief is – zou men kunnen besluiten dat het onderwijspersoneel in zak en as zit. Quod non. Onderwijsprofessionals zijn vaten vol passie. Daarmee proberen ze positief ingesteld keer op keer de nieuwe uitdagingen van hun professie aan te gaan. Heel wat van de aangehaalde hindernissen of problemen zijn verijd-baar als men met open vizier luistert naar de ongerustheden en noden van het onderwijspersoneel. Zoals we eerder dit jaar al lieten horen: praat alstublieft niet (alleen) over ons, maar (ook) met ons! We benadrukken dan ook het belang van overleg tussen de sociale partners op basis van gelijkheid. Overleg dat grondig gebeurt, niet overhaast, in alle sereniteit, met diep wederzijds vertrouwen dat we allemaal het beste voorhebben met onderwijs en met elkaar. Overleg dat – zoals eerder al aangekaart – misschien best start met rondetafelgesprekken over onderwijs. Emiel Goelen, een legendarische tv-presentator, werd bekend met de uitspraak "U kijkt toch ook?" waarmee hij het wekelijkse consumentenprogramma 'Op de koop toe' op de openbare omroep aankondigde, een programma dat de kwaliteit van producten en aankopen screende. COC vraagt vandaag méér dan (toe)kijken: "U doet toch ook mee?"

Prettige vakantie!

KOEN VAN KERKHOVEN //
SECRETARIS-GENERAAL COC

We hopen dat de onderwijspartners elkaar tijdens de volgende legislatuur (terug)vinden om samen constructief het Vlaamse onderwijs vorm te geven en de nodige stabiliteit en sereniteit te bezorgen om onze lerenden (weer) kwaliteitsvol onderwijs te kunnen bieden. Aandacht voor onderwijspersoneel is daarbij onontbeerlijk.

1. We hadden het daar al uitgebreid over in de vorige editie van Strijdpunt 'Praat niet over ons, maar met ons: minstens 10.650 keer!' in *Brandpunt*, 51/8 (juni 2024), p. 2-3.
2. Zie: *Planlast in het Vlaamse Onderwijs. September 2022-december 2023*, Brussel: Onderwijsinspectie, December 2023 (<https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/65353>), p. 8.
3. Zie <https://www.scholierenkoepel.be/kennisbank/pers-jaarvanwelbevinden>

